

Srdan Gavrilović

Proljeće

*Nama je proljeće donijelo istu žalost
ko i lani,
preklani,
ko i svake godine
otkad smo osjetili prolaznost svega
i sebe samih.*

Hasan Kikić

Martovsko jutro. Subota. Tonuo sam u skućenoj utrobi kafane *Proljeće*. Cjedio fildžan kafe i sapirao je zaslade-nim sokom od smreke. Preko ceste pijaca Markale i râne mušterije. Pogled na tezge redovno su zaklanjali tramvaji. Plavi i zeleni. U kafani se još osjećao miris cvijeća koje se na kraju pazarnog dana tu unosilo i zorom vraćalo na štandove. Dolazio sam i prije ovdje sa Zulfikarom. Osluš-kivao tišinu i ljude. Sad sam bio sâm. Bolesno mamuran po ko zna koji put. Imao sam dvadeset i sedam. I polako klizio u ništavilo.

Namjeravao sam sačekati podnevni bus. Ispraćati goste i zapisivati njihove razgovore. Često sam to radio da razlomim vrijeme. Te sudbine inspiracija nije mogla oživjeti. Vjerovao sam u njihovu uzvišenost. Kanonizirao ih u svijesti i pričama. I danas se sjećam očiju čovjeka koji je ušao krvavog nosa u gostionicu na hercegovačkoj periferiji. Aterirao je na stolicu do mene i naručio bokal vina. Gledao me dugo prije nego je pokazao na salvete. Pružio sam mu ih. Obrisao je nos i rekao da je upravo preživio saobraćajku. Ali da su svi, *hvala dragom bogu, dobro. Svi osim punice*. U *Proljeću* nije bilo alkohola, ni nabrijane muzike. Glasovi su zvonili čisto. Čuo se svaki akcenat. Promašeno slovo.

Već sam bio preplatio narudžbu. Dao crnokosoj ko-nobarici doznanja da ću se zadržati. Vani se dešavalo sve bitno. Posmatrao sam kako među pijačnim tezgama buja život. Raste poput korova. Ljudi, u zamagljenom okviru prozora, djelovali su snažno i besmrtno. Akteri poetske drame. Na pameti mi je bio posljednji Kiarostamijev film *24 Frames*. Jedan od tih kadrova mogao je biti i ovaj. Sta-rici sa štanda bježe dvije naranče. Kotrljaju se do ograde

gdje ih od šina spašava bljuzga. Kratko leže u raskvašenom snijegu dok ih ne podigne. Vrati među gomile voća.

Osmotrio sam svoje lice u ogledalu urešenom stike-rima s Olimpijade '84. Sivo i umorno. Ruinirano poput betonskih spavača među Trebevičkim četinarima. Protekla noć nije bila zavedena u sjećanje. Nisam ni pokušavao razmrsiti mrežu pogrešnih odluka. Iako prazan, bio sam živ. Pekli su me svježi ožiljci na desnoj šaci. Vjerovatno sam pao. Prošla je vječnost od bilo kakve kafanske tuče. U to sam bio siguran. Jedini dokaz bila je skalpirana karta s partyja u noćnom klubu. *Ozloglašenog* potkrovlja neda-leko od Markala. Vratio sam se životu napolju. Čelična konstrukcija nadstrešnice još uvijek je odisala hladnoćom. Čekala da se potisnuto sunce izbori sa smogom. Dan je bio sumoran. Gorak. Idealan za skok pod tramvaj.

Trpio sam mučninu. Grč u rukama. Tek je valjalo otvo-riti želudac za nikotin. Zamolio sam konobaricu da po-nese još jednu kafu i sok. Dvojica muškaraca ispred mene odbijala su ljepljive dimove i razgovarala o poskupljenju goriva. Taksisti umorni od volana i ceste. Dva života uo-bličena u jednaku sudbinu. Jedan se žalio kako mu *mali neće u službu, već gonja nakve seminare i putovanja*. *Bježi od posla i obaveza*. *A Fuad po dvanest sati u autu*. *Leđa ubiše*. Drugi ga je šutljivo slušao. Na usnama su mu ležale misli koje nije stizao izgovoriti. Lućio ih je dimom kroz pluća. Puštao da plutaju po kafani. Duhovi tegobnih riječi, nevidljivi trijeznom oku. Njihovim rasplinjavanjem nesta-jalo je tereta u vazduhu, da bi ga novi dim snažnije usidrio. Učinio da se zakašljem i posegnem za sokom. Osjećao sam se komično pred njima, tim dotrajalim pilotima. Da je bilo cuge, poslao bih im piće za stol. Uhvatio taj pogled potreban da se proguta besmisao i svakog jutra izađe na cestu. Jače stegne volan.

U Sarajevu sam bio već treći dan. Nakon obavljene dže-naze dalekog rođaka, gdje sam stajao van linije molitve, poput izopćenika, dao sam se u alkoholni izlet. Obišao sva vrata, iscrpio sve kontakte. Nit događaja je posrtala. Kretala se klimavo, kao novorođenče jelena. Jasan je bio samo jutrošnji izlazak iz zgrade. Socijalističkog nebodera gdje sam valjda, sudeći po onoj karti iz džepa, završio kod nekoga na afteru. Molba rodbine da im se pridružim na žalosti i prespavam u sobi tek ukopanog rođaka me pre-

stravila. Sina jedinca sam zadnji put vidio na Bajram prije petnaest ljeta. Brojao je godina koliko ja sada. Dao mi je da cugnem pivo iz flaše i rekao okupljenima da će uskoro otvoriti pizzeriju. Biti *sâm svoj gazda*. Poginuo je u Hamburgu pokrivajući krovove. U kratkom razgovoru na mezarju slagao sam da ću uskoro diplomirati i da imam stalni posao. Spreman obrazac koji sam stalno koristio. Snijeg pod nogama prštao je od žalosti. Njegova majka Rabija me je zagrlila i krišom mi zagurala petobu u džep kaputa. Udaljio sam se sa snijegom pokrivenih Bara prije nego je bilo gotovo. Napipao novac i odšetao u prvu birtiju.

Nakon toga, čitav grad učinio se mjestom koje želim da što prije zaboravim. U njemu sam imao tek nešto drugova i masu raskinutih rodbinskih veza. Djevojaka što su potrajale koliko i jedan zimski dan. Preljub je bio samo vrh planine satkane od razočarenja i nemogućnosti da preuzmem odgovornost nad životom podređenim egu. Drugovi su pokraj mene padali pokošeni stvarnošću. Gubitkom posla, autoimunim bolestima. Nemogućnošću odlaska iz ove rupe koju su nazivali državom. Ja sam ih pripito gledao

iz prikrajka. Izmicao se da me ne zaraze svojim tjeskobama. Ako je postojao izlaz iz labirinta izdaje, za mene je bio zatvoren. Bauljao sam tim hodnicima tražeći iskupljenje u vidu tura u kafani. Tapšao drugove po leđima ne bih li smekšao njihove srdite oči. Minotaura koji je uvijek čekao u mamurnim jutrima poput ovoga.

Taksisti su nečujno napustili kafanu. Iza njih je na stolu ostala zgužvana kutija cigara. Umirući kosmos. Podne se primicalo na starom satu, drvenom zanatlijskom reljefu. Motrio sam ulicu kao djelić čistilišta u koje uskoro trebam kročiti. Poći nekuda, makar i kući. Gledao sam ljude i pejzaž pijace. Nasmijanu ženu koja je prodavala cvijeće. Ožiljak u betonu ispunjen crvenom smolom. Tramvaj je ponovo presjekao prizor. Podsjetio na *prolaznost svega i sebe samih*. Na neoženjenog rođaka koji je ležao u hladnom mezarju na Barama. Njegove roditelje koje vjerovatno nikada više neću vidjeti. Sjedio sam u *Proljeću* i stezao praznu čašu. Sunce je polako zasipalo fasade. Bilo je vrijeme da platim i krenem.